

Το Ευρώ δεν έχει πρόβλημα, οι άνθρωποι έχουν

Vincent Navarro

Ο Vincent Navarro είναι καθηγητής Δημόσιας Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο Johns Hopkins στις ΗΠΑ και στο Pompeu Fabra University στην Ισπανία.

Μία από τις φράσεις που συχνά γράφεται από οικονομικούς κύκλους στις Ηνωμένες Πολιτείες (και σε μικρότερο βαθμό στην Ευρώπη) είναι ότι «το ευρώ θα καταρρεύσει». Εκείνοι που επαναλαμβάνουν αυτή τη φράση ξανά και ξανά δεν φαίνεται να ξέρουν πώς ιδρύθηκε το ευρώ, από ποιον και προς όφελος ποίου. Αν ήξεραν την ιστορία του ευρώ, θα είχαν παρατηρήσει ότι οι μεγάλες δυνάμεις πίσω από το ευρώ έχουν κάνει πολύ καλά τη δουλειά τους και συνεχίζουν να την κάνουν. Όσο συνεχίζουν να επωφελούνται από την ύπαρξη του ευρώ, το ευρώ θα συνεχίσει να υπάρχει.

Ας ξεκινήσουμε με την ιστορία του ευρώ και τον κύριο λόγο της δημιουργίας του. Μετά την κατάρρευση του Τείχους του Βερολίνου φάνηκε πως η Ανατολική και η Δυτική Γερμανία θα μπορούσαν να επανενωθούν και – όπως το δυτικογερμανικό καθεστώς ήθελε – να δημιουργηθεί για άλλη μια φορά η ενωμένη Γερμανία. Αυτή η πιθανότητα δεν χαροποιούσε τη δημοκρατική Ευρώπη. Δύο φορές τον 20ο αιώνα, η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών έπρεπε να πάει σε πόλεμο για να σταματήσει τους επεκτατικούς στόχους μιας ενωμένης Γερμανίας. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις δεν ήθελαν να δουν τη μεταναζιστική Γερμανία επανενωμένη. Ο Πρόεδρος της Γαλλίας Φρανσουά Μιτεράν είχε δηλώσει ειρωνικά ότι «αγαπώ τη Γερμανία τόσο πολύ, που προτιμώ να βλέπω δύο Γερμανίες αντί για μία».

Η μόνη εναλλακτική λύση που είδαν αυτές οι κυβερνήσεις ήταν να βεβαιωθούν ότι η ενωμένη Γερμανία δεν θα γίνει μια απομονωμένη

χώρα σε σχέση με όλες τις άλλες. Η Γερμανία έπρεπε να ενσωματωθεί στην Ευρώπη. Έπρεπε να εξευρωπαϊστεί. Ο Μιτεράν σκέφτηκε ότι ένας τρόπος για να γίνει αυτό ήταν το γερμανικό νόμισμα, το μάρκο, να αντικατασταθεί από ένα νέο ευρωπαϊκό νόμισμα, το ευρώ. Αυτό θεωρήθηκε ότι θα αγκίστρωνε τη μεταναζιστική Γερμανία στη δημοκρατική Ευρώπη. Το γερμανικό καθεστώς, όμως, έθεσε όρους. Ο ένας ήταν να δημιουργηθεί μια οικονομική αρχή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), που θα διαχειρίζεται το ευρώ και θα έχει ως μόνο στόχο να κρατήσει χαμηλά τον πληθωρισμό. Η ΕΚΤ έπρεπε να είναι κάτω από την ισχυρή επιρροή (δηλαδή υπό τον έλεγχο) της Γερμανικής Κεντρικής Τράπεζας, τη Bundesbank. Η άλλη προϋπόθεση ήταν να δημιουργηθεί το Σύμφωνο Σταθερότητας, το οποίο θα επιβάλει δημοσιονομική πειθαρχία στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης. Τα δημόσια ελλείμματα πρέπει να παραμένουν κάτω από το 3% του ΑΕΠ τους, ακόμη και σε περιόδους ύφεσης.

Για να καταλάβουμε γιατί οι άλλες χώρες δέχτηκαν αυτούς τους όρους, πρέπει πρώτα να καταλάβουμε ότι ο νεοφιλελευθερισμός (ο οποίος ξεκίνησε με τον Πρόεδρο Ρόναλντ Ρήγκαν στις ΗΠΑ και με την πρωθυπουργό Μάργκαρετ θάτσερ στο Ηνωμένο Βασίλειο) ήταν η κυρίαρχη ιδεολογία στις χώρες αυτές. Μια σημαντική θέση του εν λόγω νεοφιλελεύθερου δόγματος ήταν η μείωση του ρόλου των κρατών όσο το δυνατόν περισσότερο, η ενθάρρυνση της ιδιωτικής χρηματοδότησης και η εγκατάλειψη της εγχώριας ζήτησης ως τρόπος τόνωσης της οικονομίας. Από αυτή την άποψη, η κύρια κινητήρια δύναμη της οικονομίας έπρεπε να είναι η αύξηση των εξαγωγών. Αυτές είναι οι ρίζες του προβλήματος, όχι του ευρώ, το οποίο βρίσκεται σε καλή κατάσταση, αλλά της ευημερίας του πληθυσμού σε αυτές τις χώρες.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα Δεν είναι Κεντρική Τράπεζα

Αυτό που μια κεντρική τράπεζα κάνει είναι να τυπώνει χρήμα και, με αυτό το χρήμα, να αγοράζει κρατικά ομόλογα, φροντίζοντας τα επιτόκια των ομολόγων αυτών να παραμένουν σε λογικά επίπεδα και να μην γίνονται υπερβολικά. Η κεντρική τράπεζα προστατεύει τα κράτη από την κερδοσκοπία της

χρηματοπιστωτικής αγοράς. Η ΕΚΤ, ωστόσο, δεν το κάνει αυτό. Το επιτόκιο του δημόσιου χρέους σε ορισμένες χώρες έχει εκτοξευθεί, επειδή η ΕΚΤ δεν έχει αγοράσει κάποιο ποσοστό από το χρέος τους για αρκετό καιρό. Η Ισπανία και η Ιταλία έχουν πλήρη επίγνωση αυτού του γεγονότος.

Αυτό που κάνει η ΕΚΤ, όμως, είναι να δανείζει πολλά χρήματα στις ιδιωτικές τράπεζες με πολύ χαμηλό επιτόκιο (κάτω του 1%), με τα οποία αγοράζουν κρατικά ομόλογα με πολύ υψηλά επιτόκια (6-7% στην Ιταλία και την Ισπανία). Πρόκειται για μια πολύ συμφέρουσα συναλλαγή γι' αυτές τις τράπεζες! Από τον περασμένο Δεκέμβριο, η ΕΚΤ έχει δανείσει πάνω από 1 τρις ευρώ σε ιδιωτικές τράπεζες, το ήμισυ των οποίων (500 δις ευρώ) στις ισπανικές και στις ιταλικές τράπεζες. Αυτή η μεταφορά δημόσιου χρήματος (η ΕΚΤ είναι ένας δημόσιος φορέας) στον ιδιωτικό χρηματοπιστωτικό τομέα γίνεται με τη δικαιολογία η εν λόγω ενίσχυση είναι αναγκαία για να σώσει τις τράπεζες και, ως εκ τούτου, για να εξασφαλίσει πίστωση προς τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και τις χρεωμένες οικογένειες. Τέτοια πίστωση, εντούτοις, δεν υπήρξε. Και οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες για να την αποκτήσουν.

Περιστασιακά, η ΕΚΤ αγοράζει κρατικά ομόλογα στις δευτερογενείς αγορές από τα κράτη που βρίσκονται σε δύσκολη θέση, αλλά τα αγοράζει μ' ένα σχεδόν μυστικό τρόπο, σε πολύ μικρές δόσεις και για πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές έχουν επίγνωση αυτής της κατάστασης. Γι' αυτό τα υψηλά επιτόκια των δημόσιων ομολόγων μειώνονται προς στιγμή, όταν η ΕΚΤ αγοράζει ομόλογα, και στη συνέχεια αυξάνουν και πάλι, γεγονός που καθιστά πολύ δύσκολο για τα κράτη να τα υποστηρίξουν. Η ΕΚΤ θα πρέπει να ανακοινώσει ανοιχτά ότι δεν θα επιτρέψει το επιτόκιο των δημόσιων ομολόγων να ανέβει πάνω από ένα ορισμένο επίπεδο, καθιστώντας έτσι αδύνατο για τις χρηματοπιστωτικές αγορές να κερδοσκοπούν με αυτά. Αλλά η ΕΚΤ δεν το κάνει αυτό, αφήνοντας τα κράτη απροστάτευτα έναντι των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Σε αυτήν την περίπτωση, η συμφωνία ότι η Ισπανία και η Ιταλία πρέπει να μειώσουν το δημόσιο έλλειμμά τους για να ανακτήσουν την εμπιστοσύνη των χρηματοπιστωτικών αγορών δεν είναι αξιόπιστη. Η Ισπανία έχει μειώσει το δημόσιο έλλειμμα και παρόλα αυτά το επιτόκιο των ισπανικών ομολόγων αυξάνεται διαρκώς, αποδεικνύοντας ότι είναι η ΕΚΤ, όχι οι χρηματοπιστωτικές αγορές, που καθορίζει το επιτόκιο.

Ποιος Ελέγχει το Ευρωπαϊκό Οικονομικό Σύστημα;

Θεωρητικά, η ΕΚΤ θα έπρεπε να είναι ο διαχειριστής του ευρώ. Αλλά αυτός που πραγματικά ελέγχει το ευρώ, καθώς και το ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα, είναι η Bundesbank, η Γερμανική Κεντρική Τράπεζα. Έτσι φτιάχτηκε το ευρώ, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.

Αλλά υπάρχει κι ένας άλλος λόγος για τον οποίο το ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα ελέγχεται από την Bundesbank και τις γερμανικές τράπεζες. Η επιρροή (σχεδόν σε σημείο ελέγχου) ήταν αποτέλεσμα μιας σειράς αποφάσεων που ελήφθησαν από τη γερμανική κυβέρνηση, ειδικά από τη σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση Schröder (Πρόγραμμα 2010), και συνεχίστηκε με τις συντηρητικές κυβερνήσεις της Μέρκελ, οι οποίες έδωσαν έμφαση στον τομέα των εξαγωγών, ως κινητήρια δύναμη της οικονομίας της. Ο Όσκαρ Λαφονταίν, υπουργός Οικονομικών του Schröder, ήθελε να χρησιμοποιήσει την εγχώρια ζήτηση ως κινητήρια δύναμη της γερμανικής οικονομικής ανάκαμψης. Πρότεινε την αύξηση των μισθών και των δημοσίων δαπανών. Έχασε κι έφυγε από το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, σχηματίζοντας ένα νέο κόμμα, Die Link/Η Αριστερά, και ο Σρέντερ (τώρα εργάζεται σε μια προσανατολισμένη προς τις εξαγωγές βιομηχανία) κέρδισε. Ως αποτέλεσμα της έμφασης στις εξαγωγές (η πλειοψηφία αυτών στην ευρωζώνη), οι γερμανικές τράπεζες πέτυχαν να συσσωρεύσουν ένα τεράστιο ποσό ευρώ. Αντί να χρησιμοποιηθούν αυτά τα ευρώ για να αυξηθούν οι μισθοί των γερμανών εργαζομένων (κάτι που θα τόνωνε όχι μόνο τη γερμανική οικονομία αλλά και το σύνολο της ευρωπαϊκής οικονομίας), οι γερμανικές τράπεζες έκαναν εξαγωγή ευρώ, επενδύοντας στην περιφέρεια της Ευρωζώνης. Οι επενδύσεις

αυτές ήταν η αιτία της φούσκας των ακινήτων στην Ισπανία. Χωρίς γερμανικά χρήματα, οι ισπανικές τράπεζες δεν θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν αυτή τη φούσκα, η οποία βασίστηκε σε μια τεράστια κερδοσκοπία.

Πότε εμφανίστηκε η κρίση στην Ισπανία;

Όταν οι γερμανικές τράπεζες σταμάτησαν να δανείζουν την Ισπανία ως αποτέλεσμα του πανικού τους (οι ίδιες είχαν μολυνθεί με τοξικά χρηματοπιστωτικά προϊόντα από τις τράπεζες των ΗΠΑ), η φούσκα των ακινήτων κατέρρευσε, δημιουργώντας μια τρύπα στην ισπανική οικονομία που ισοδυναμεί με το 10% του ΑΕΠ της, όλα μέσα σε λίγους μήνες. Ήταν ένα οικονομικό τσουνάμι, μια πραγματική καταστροφή. Αμέσως, ο εθνικός δημόσιος προϋπολογισμός πέρασε από πλεόνασμα σ' ένα τεράστιο έλλειμμα, εξαιτίας της κατάρρευσης των εσόδων. Αυτό δεν είχε καθόλου σχέση με αύξηση των δημόσιων δαπανών (η Ισπανία είχε τις χαμηλότερες δημόσιες δαπάνες κατά κεφαλή μέσα στην ΕΕ-15), αλλά με τη δραματική μείωση των εσόδων. Η έμφαση από την Τρόικα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και ΔΝΤ) στο γεγονός ότι η Ισπανία πρέπει να μειώσει ακόμη περισσότερο τις δημόσιες δαπάνες της είναι μεγάλο λάθος, διότι το δημόσιο έλλειμμα δεν έχει προκληθεί από την αύξηση των δαπανών (όπως αναφέρουν τα επιπόλαια σχόλια της καγκελαρίου Μέρκελ για «υπερβολή του ισπανικού δημόσιου τομέα»). Ένας λόγος επιπλέον, οι περικοπές αυτές προκαλούν μια τεράστια ύφεση.

Ποιος είναι ο σκοπός της οικονομικής βοήθειας;

Η επίσημη ρητορική λέει ότι οι οικονομικές αρχές της ευρωζώνης έχουν διαθέσει στην Ισπανία 100 δις ευρώ για να βοηθήσει τις τράπεζές της. Η πραγματικότητα, όμως, είναι πολύ διαφορετική. Οι ισπανικές τράπεζες και το ισπανικό κράτος είναι βαθιά χρεωμένο. Οφείλουν πολλά χρήματα σε ξένες τράπεζες, συμπεριλαμβανομένων των γερμανικών τραπεζών, που έχουν δανείσει σχεδόν 200 δις ευρώ στην Ισπανία. Αυτές οι τράπεζες θέλουν να πάρουν τα χρήματά τους πίσω. Γι' αυτό τα 100 δις

ευρώ έχουν εγκριθεί από το γερμανικό κοινοβούλιο. Ο Peter Bofinger, οικονομικός σύμβουλος της γερμανικής κυβέρνησης, το έθεσε ξεκάθαρα: «Αυτή η βοήθεια δεν αφορά στις χώρες που αντιμετωπίζουν προβλήματα (όπως η Ισπανία), αλλά στις δικές μας τράπεζες που κατέχουν μεγάλο μέρος του ιδιωτικού χρέους σε αυτές τις χώρες». (Chatterjee Pratar, «Διασώζοντας τη Γερμανία: Η ιστορία πίσω από το ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό κόστος» [28/05/42]). Δεν θα μπορούσε να ειπωθεί καλύτερα.

Αν οι ευρωπαϊκές αρχές ήθελαν να βοηθήσουν την Ισπανία, θα έπρεπε να δανείσουν τα χρήματα με πολύ χαμηλό επιτόκιο σε ισπανικούς κρατικούς πιστωτικούς οργανισμούς (όπως η ICO, Επίσημο Πιστωτικό Ινστιτούτο), επιλύοντας το τεράστιο πρόβλημα έλλειψης πίστωσης στην Ισπανία. Αυτή η εναλλακτική λύση, φυσικά, δεν συζητήθηκε ποτέ.

Πού έγκειται το υποτιθέμενο πρόβλημα με το ευρώ;

Το γεγονός ότι η Ισπανία έχει ένα τεράστιο πρόβλημα ρευστότητας δεν σημαίνει ότι το ευρώ έχει πρόβλημα. Πολλές περιφερειακές κυβερνήσεις δεν μπορούν να πληρώσουν τους δημόσιους υπαλλήλους τους λόγω έλλειψης χρημάτων. Είναι γεγονός ότι οι τεράστιες διαφορές στη ρευστότητα εντός της ευρωζώνης είναι προς όφελος των γερμανικών τραπεζών. Σήμερα, υπάρχει ροή κεφαλαίου από την Ισπανία στη Γερμανία, ενισχύοντας τις γερμανικές τράπεζες και κάνοντας τα γερμανικά κρατικά ομόλογα πολύ ασφαλή. Το γεγονός ότι υπάρχει μια τεράστια κρίση με τεράστια ποσοστά ανεργίας στις χώρες της περιφέρειας δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι το ευρώ είναι σε κρίση. Θα ήταν σε κρίση μόνο αν αυτές οι περιφερειακές χώρες, όπως η Ισπανία, έβγαιναν από το ευρώ. Αυτό θα σήμαινε την κατάρρευση των γερμανικών τραπεζών και του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αλλά αυτό δεν πρόκειται να συμβεί. Τα μέτρα που λαμβάνονται στην Ισπανία και σε άλλες περιφερειακές χώρες, με την υποστήριξη της τρόικας, από τις ισπανικές και άλλες κυβερνήσεις είναι αυτά που οι συντηρητικές δυνάμεις ονειρεύονταν πάντα: μείωση μισθών, κατάργηση κοινωνικής πρόνοιας, διάλυση κοινωνικού κράτους κ.ο.κ. Ισχυρίζονται ότι

το κάνουν λόγω των οδηγιών από τις Βρυξέλλες, τη Φρανκφούρτη, ή το Βερολίνο. Μεταθέτουν τις ευθύνες στους ξένους παράγοντες, οι οποίοι υποτίθεται ότι τους αναγκάζουν να το κάνουν. Πρόκειται για αποποίηση των ευθυνών και ανάθεσή τους στον εξωτερικό παράγοντα. Το κυρίαρχο σλόγκαν είναι: «Δεν υπάρχει άλλη λύση!».

Όταν ο κ. Μάριο Ντράγκι, πρόεδρος της ΕΚΤ, καλεί τον κ. Μαριάνο Ραχόι, ισπανό πρόεδρο της πιο συντηρητικής κυβέρνησης στην Ε.Ε., που πλησιάζει στο Κόμμα του Τσαγιού των ΗΠΑ, του λέει ότι, προκειμένου να τον βοηθήσει, θα πρέπει να κάνει μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας (δηλαδή να διευκολύνει τους εργοδότες να απολύουν εργάτες). Είναι αρκετά ανοιχτός σε αυτό. Σε μια πρόσφατη συνέντευξη Τύπου (9 Αυγούστου 2012), ο κ. Ντράγκι ήταν αρκετά σαφής. Η ΕΚΤ δεν θα αγοράζει ισπανικά ομόλογα δημοσίου, εκτός εάν η ισπανική κυβέρνηση πάρει σκληρά, αντιλαϊκά μέτρα, όπως η μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας, η μείωση των συνταξιοδοτικών παροχών και η ιδιωτικοποίηση του κράτους πρόνοιας. Η κυβέρνηση Ραχόι ευχαρίστως θα ακολουθήσει αυτές τις οδηγίες. Έχει ήδη προβεί σε πολλές περικοπές και σχεδιάζει περικοπές 120 δις ευρώ μέσα στα επόμενα δύο χρόνια. Το ευρώ και το σύστημα της διακυβέρνησης λειτουργούν όμορφα γι' αυτούς που κυριαρχούν εντός της Ευρωζώνης σήμερα. Η ΕΚΤ δίνει εντολή στις κυβερνήσεις της νομισματικής ζώνης να διαλύσουν την κοινωνική Ευρώπη και αυτές το κάνουν. Είναι αυτό που ο καλός φίλος μου Jeff Faux, ένας από τους ιδρυτές του Ινστιτούτου Οικονομικής Πολιτικής στην Ουάσιγκτον, συνήθιζε να λέει «διεθνείς ταξικές συμμαχίες», αναφερόμενος στη συμμαχία μεταξύ των κυρίαρχων τάξεων σε όλο τον κόσμο. Αυτή η συμμαχία λειτουργεί σαφώς μέσα στην ευρωζώνη σήμερα. Λόγω αυτού του γεγονότος, το ευρώ θα συνεχίσει να υπάρχει για πολύ, πολύ καιρό.

<https://www.zcommunications.org/the-euro-is-not-in-trouble-the-people-are-by-vincent-navarro>

Ευρωπαϊκή Σύνοδος Κορυφής: Ιστορίες δημοσιονομικής ένωσης και οικονομικής μοιχείας

Jerome E. Roos

Ήταν πάντοτε ένας δύσκολος γάμος, γεννημένος από τα οικονομικά συμφέροντα και την πίεση της οικογένειας και λιγότερο από την αμοιβαία αγάπη. Επί 38 χρόνια οι σύντροφοι καβγάδιζαν για τα χρήματα – με την ηπειρωτική χώρα να κατηγορεί το νησιωτική ότι την απατά με τον θείο Σαμ και η νησιωτική να τιμωρεί την ηπειρωτική επειδή ανακατεύεται στις προσωπικές της υποθέσεις. Αλλά για πολλά χρόνια, οι δυο τους παρέμειναν μαζί για χάρη των παιδιών και για τις οικογενειακές επιχειρήσεις. Αυτό τώρα αλλάζει.

Την 9^η Δεκεμβρίου το πρωί, μια σημαντική σύνοδος κορυφής της ΕΕ – η τελευταία ευκαιρία, καθώς λεγόταν, του ευρώ να σωθεί από την κατάρρευση – κατέληξε σε ένα δραματικό διαζύγιο της Βρετανίας με την υπόλοιπη Ευρώπη. Όπως ο Michael White έγραψε[1] στην Guardian «Φαίνεται ότι αυτή είναι η μεγάλη στιγμή· η στιγμή που μια κυβέρνηση της Βρετανίας άσκησε το διάσημο βρετανικό βέτο σ' ένα σημαντικό ευρωπαϊκό ζήτημα και αποσύρεται στα όρια της ΕΕ, κλείνοντας έτσι 50 χρόνια μιας περισσότερο ή λιγότερο σταθερής πολιτικής».

Το διαζύγιο σηματοδοτεί μια ακόμη τεκτονική μετατόπιση στην ευρωπαϊκή ιστορία. Αλλά επίσης αποκαλύπτει πόσο τα οικονομικά συμφέροντα έχουν διαφθείρει τα μυαλά των ηγετών μας και χωλαίνουν τις σχέσεις τους. Οι εξωσυζυγικές σχέσεις των

πολιτικών μας ελίτ με τις τράπεζες απειλούν τώρα την ίδια την επιβίωση της ευρωπαϊκής οικογένειας. Όλοι τους, φαίνεται, ότι προτιμούν να θυσιάσουν όχι μόνο την οικογενειακή επιχείρηση, αλλά και τα παιδιά τους. Καμιά θυσία δεν θεωρείται υπερβολική στο βωμό του χρήματος.

Όπως πάντα, τον μεγαλύτερο πόνο τον υποφέρουν σιωπηρά τα παιδιά: οι πολίτες που ποτέ δεν ερωτήθηκαν από τους ηγέτες τους. Οι παιδικές ψευδαισθήσεις για την αλληλεγγύη εντός της Ευρώπης έχουν διαλυθεί βίαια. Αλλά, σαν να θέλουν να παρακάμψουν το πιο κρίσιμο μέρος του δράματος, κανένας δεν μιλάει για τις απεχθείς εξωσυζυγικές σχέσεις που αποτελούν τη ρίζα του κακού. Η αλήθεια είναι ότι και η Βρετανία και η Ευρώπη είχαν οικονομικές εξωσυζυγικές σχέσεις επί δεκαετίες.

Ας συστήσουμε τους εραστές: Φρανκφούρτη και La Défense ενάντια στο City

Αυτή δεν ήταν μια σύγκρουση ευρωπαϊκών και βρετανικών συμφερόντων, όπως αρέσει σε κοσμοπολίτες και βρετανούς ευρωσκεπτικιστές να την παρουσιάζουν. Πίσω από το πέπλο της ιδεολογίας κρύβονται ισχυρά συμφέροντα που υπαγορεύουν τις επιλογές των δυο μας αντικρουόμενων ελίτ. Όπως αναφέρει η Guardian[2], τις πρωινές ώρες ο Cameron ασκούσε το βέτο και στη συνέχεια η Γαλλία μπλόκαρε μια σειρά εγγυήσεων που ζητούσε η Βρετανία για την προστασία του City του Λονδίνου.

Πιο συγκεκριμένα, ο Cameron απαίτησε:

1. «Κάθε μεταβίβαση της εξουσίας από μια εθνική ρυθμιστική αρχή σε μια ευρωπαϊκή ρυθμιστική αρχή για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες να υπόκειται σε βέτο.»
2. «Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών να παραμείνει στο Λονδίνο.»
3. «Οι τράπεζες πρέπει να έχουν υψηλότερη κεφαλαιακή απαίτηση.»
4. «Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να παραιτηθεί από τις προσπάθειές της να ελέγχει τις συναλλαγές σε ευρώ που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της ευρωζώνης.»

Ο Sarkozy απέρριψε τις απαιτήσεις του Cameron. Οι λόγοι είναι σχετικά απλοί:

1. Ο Sarkozy δεν θέλει οι βρετανικές τράπεζες να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα παρακάμπτοντας τον πανευρωπαϊκό φόρο επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών.
2. Θέλει την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών να μεταφερθεί στο Παρίσι.
3. Γνωρίζει ότι οι γαλλικές τράπεζες είναι σε πολύ χειρότερη θέση[3] από τους βρετανούς ανταγωνιστές τους και θέλει οι συναλλαγές σε ευρώ που λαμβάνουν χώρα εντός της ευρωζώνης να δρομολογούνται μέσω της La Défense αντί για το City.

Εν κατακλείδι, πρόκειται για μάχη τραπεζών και σύγκρουση κεφαλαίων – δεν έχει καθόλου να κάνει με τα κοινά συμφέροντα της Ευρώπης ή της Βρετανίας. Αν η ευρωζώνη πρόκειται να διαλυθεί, πολλές γερμανικές και γαλλικές τράπεζες θα καταρρεύσουν, γι' αυτό οι γαλλο-γερμανοί πιέζουν για δημοσιονομική ένωση[4]. Μια τέτοια ένωση θα επέβαλε κανόνες ηπειρωτικού στυλ στο ελεύθερο από δεσμεύσεις City του Λονδίνου. Φοβούμενη την ανταγωνιστική της θέση απέναντι στη Νέα Υόρκη, η Βρετανία αντιτίθεται έντονα στη συμμετοχή.

Προς πώληση: Ένωση Λιτότητας με Offshore Τραπεζικό Παράδεισο

Είναι ξεκάθαρο ότι στο χωρισμό, Cameron και Sarkozy τάσσονται με το μέρος των εραστών τους στην οικονομική βιομηχανία. Το αποτέλεσμα είναι, αντί για τη διάσωση του ευρώ και την επαναφορά μιας απαραίτητης σταθερότητας, το χειρότερο δυνατό. Η Γερμανία, ο αδιαμφισβήτητος πλέον ευρωπαίος ηγεμόνας, θα χρησιμοποιήσει αυτή τη δημοσιονομική ένωση για να εξασφαλίσει πλήρη εξόφληση για τις τράπεζές της, ενώ το Λονδίνο μπορεί ελεύθερα να παρουσιάζεται ως offshore τραπεζικός παράδεισος.

Ο Wolfgang Münchau σωστά επεσήμανε[5] ότι «αντίθετα με ό,τι έχει αναφερθεί, η κυρία Merkel δεν προτείνει δημοσιονομική ένωση[6]. Προτείνει ένα κλαμπ λιτότητας, ένα σύμφωνο

σταθερότητας. Ο στόχος είναι να επιβάλει μακροχρόνια λιτότητα, με ισορροπημένους κανόνες για τους προϋπολογισμούς που θα είναι κατοχυρωμένοι από κάθε εθνικό σύνταγμα.» Ο Martin Wolf είναι επικριτικός και αποδεικνύει[7] γιατί η Merkel αντιλαμβάνεται λανθασμένα την κρίση ως δημοσιονομικό πρόβλημα και όχι ως διαρθρωτικό πρόβλημα.

Όπως πρόσφατα έγραψε ο νομπελίστας οικονομολόγος Joseph Stiglitz[8], πολλές χώρες της περιφέρειας ήταν δημοσιονομικά πιο υπεύθυνες από τη Γερμανία. «Στην Ισπανία, για παράδειγμα, το χρήμα διοχετευόταν στον ιδιωτικό τομέα από τις ιδιωτικές τράπεζες. Τέτοια παράλογη δραστηριότητα θα έπρεπε να αναγκάζει την κυβέρνηση να περικόψει τις δημόσιες επενδύσεις;» θεσμοθετώντας «δημοσιονομική πειθαρχία», η δημοσιονομική λιτότητα της Merkel κινδυνεύει να εγκλωβίσει την περιφέρεια σε μόνιμη ύφεση.

Αυτή η προσέγγιση θα αποδειχτεί διπλά καταστροφική. Εκτός από το γεγονός ότι θα καταδικάσει εκατομμύρια ευρωπαίους σε δεκαετίες φτώχειας, θα υπονομεύσει την προσπάθεια διάσωσης του ευρώ. Η δημοσιονομική σπατάλη δεν προκάλεσε αυτή την κρίση. Ήταν αποτέλεσμα δομικών ανισοτήτων[9] ανάμεσα σε έναν υψηλά παραγωγικό πυρήνα, που συνεχώς επωφελούνταν από μόνιμα υποτιμημένη ισοτιμία στις συναλλαγές, και μια στάσιμη περιφέρεια που υπέφερε από το ακριβώς αντίθετο. Οι προτάσεις της Merkel δεν ανταποκρίνονται σε αυτό.

Πώς οι τράπεζες, για μια ακόμη φορά, γλίτωσαν τη τιμωρία

Το χειρότερο είναι ότι τα σχέδιά της παραβλέπουν τελείως τη δεινή κατάσταση[10] των ευρωπαϊκών τραπεζών. Η πραγματική σπατάλη δεν ήταν ποτέ στις δημόσιες δαπάνες των περιφερειακών χωρών αλλά στον ιδιωτικό δανεισμό των κεντρικών τραπεζών. Με εκατοντάδες δισεκατομμύρια ευρώ σε υπερβάλλουσα ρευστότητα να παίζονται γύρω από το σύστημα, οι γαλλικές και γερμανικές τράπεζες αδηφάγα αγόραζαν ελληνικά, πορτογαλικά και ιταλικά ομόλογα και ωθούσαν φορτία ξένου κεφαλαίου στις ιρλανδικές και ισπανικές αγορές ακινήτων.

Το 2009, με τους επενδυτές να αποσύρουν τα χρήματά τους από τις μετοχές και τα ακίνητα, κατά την διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, ο κυρίαρχος τομέας[11] των ομολόγων έγινε «ένα από τα κύρια μέσα κέρδους για τις μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες». Καθώς εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τις δουλειές και τα σπίτια τους, οι κορυφαίοι επενδυτές μπορούσαν εύκολα να κερδίσουν από 7.5 έως 15 εκατομμύρια δολάρια το χρόνο μόνο από τα μπόνους. Η ανώμαλη φύση του συστήματος ενθάρρυνε τους τραπεζίτες να υποτιμήσουν το ρίσκο και βύθισε την περιφέρεια ακόμη περισσότερο στο χρέος.

Αυτό είχε συνέπεια όχι μόνο μια υπερχρεωμένη περιφέρεια αλλά και μια σοβαρή αναμόχλευση[12] του τραπεζικού τομέα. Και σαν αποτέλεσμα, ο διατραπεζικός δανεισμός έχει παγώσει, καθώς η θεσμική λειτουργία των τραπεζών θέτει τις μετοχές τραπεζών κάτω υπό μεγάλη πίεση. Την ημέρα της συνόδου κορυφής, ένα stress test αποκάλυψε ότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν έλλειμμα 115 δις ευρώ[13]. Η Moody's απλά υποβάθμισε τρεις γαλλικές τράπεζες και κυκλοφορούν φήμες ότι η Γερμανία μπορεί να εθνικοποιήσει[14] τον γίγαντα Commerzbank.

Σε απάντηση, οι τράπεζες χρησιμοποιούν πολύπλοκα χρηματοπιστωτικά μέσα για την ενίσχυση του κεφαλαίου[15], αλλά – όπως η κακώς εννοούμενη Ένωση Λιτότητας της Merkel – αυτά τα λογιστικά κόλπα μόνο θα καθυστερήσουν την αναπόφευκτη μέρα της αναμέτρησης. Παρόλα αυτά, οι ηγέτες μας επιμένουν εξαιρετικά πεισματικά στα επικίνδυνα παιχνίδια που παίζουν. «Πάντα έλεγα ότι τα 17 κράτη της ευρωζώνης πρέπει να ξανακερδίσουν την αξιοπιστία τους», δήλωσε η Merkel[16]. «Και νομίζω ότι αυτό μπορεί να συμβεί με τις σημερινές αποφάσεις.»

Τα παιδιά δεν είναι καλά, Κυρία Merkel!

Αλλά τα παιδιά δεν είναι καλά και η οικογενειακή επιχείρηση είναι ετοιμόρροπη[17]. Εάν αυτό το επώδυνο διαζύγιο μας λείει κάτι, αυτό είναι ότι οι ηγέτες μας μοιράζονται το κρεβάτι τους με τα ισχυρά οικονομικά συμφέροντα και δεν μπορούμε πλέον να τους εμπιστευόμαστε την τύχη της Ηπείρου. Η εκπόρνευση των

ευρωπαϊών πολιτών στον τραπεζικό τομέα δεν είναι βιώσιμη λύση ούτε είναι ανθρώπινο να κάνεις κάτι τέτοιο από ηθική άποψη. Οι σωστοί Ευρωπαίοι πρέπει να αντισταθούν σθεναρά σε αυτή την καταστροφική δημοσιονομική ένωση.

Έτσι, κάθε φορά που σας λένε «δεν υπάρχει εναλλακτική λύση», μην τους πιστεύετε, είναι ψέμα. Όπως δήλωσε ένας αξιωματούχος της επίσημης Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας πρόσφατα στο Reuters[18], «το σημαντικό αυτή τη στιγμή δεν είναι να παρουσιάζουν οι πολιτικοί ότι θα μπορούσε να υπάρξει μια εναλλακτική λύση, γιατί στο μυαλό τους αυτή μπορεί να έχει μικρότερο κόστος από τις επιλογές που έχουν.» Η προσπάθεια να φυσικοποιούν και να αποπολιτικοποιούν αυτή την κρίση είναι ένα ιδεολογικό προπέτασμα καπνού για να μας εγκλωβίσει σφιχτά σε μια κατάσταση οικονομικής πορνείας.

Γνωρίζουμε ότι υπάρχουν εναλλακτικές, επειδή τις έχουμε δει να λειτουργούν στην πράξη,. Όπως το περιοδικό TIME πρόσφατα επεσήμανε[19] «από την αρχή της ύπαρξής τους, οι μη-ιεραρχικές δομές φαίνεται να λειτουργούν». Στο βαθμό που δεν λειτουργούν για τα μεγάλα ιεραρχικά ιδρύματα – όπως ισχυρές επενδυτικές τράπεζες και αδιάφορες εθνικές κυβερνήσεις – αυτές οι ιεραρχίες πρέπει να διαλυθούν ή να αναδιαρθρωθούν από τα κάτω.

Πίσω στον πραγματικό κόσμο, η Αργεντινή ήδη έδειξε[20] ότι οι χρεωμένες χώρες μπορούν να αμφισβητήσουν τους ξένους πιστωτές και να ευημερήσουν, ενώ μικρά συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα έχουν ξεπεράσει την παγκόσμια οικονομική θύελλα πολύ καλύτερα από μεγάλες ιδιωτικές τράπεζες. Σε μια έκθεση του 2009, ο ΟΗΕ παρατηρούσε[21] ότι «κανένα συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα, οπουδήποτε στον κόσμο, δεν έχει λάβει κεφάλαια από κυβέρνηση σαν αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και παρόλ' αυτά παραμένουν καλά κεφαλαιοποιημένα.»

Οπότε τα παιδιά δεν είναι καλά – αλλά υπάρχει εναλλακτική λύση. Είναι δική μας δουλειά να διαδώσουμε την αλήθεια και να οργανωθούμε. Μια άλλη Ευρώπη είναι εφικτή!

Παραπομπές :

[1]

<https://www.guardian.co.uk/politics/2011/dec/09/michael-white-blog-splendid-isolation>

[2]

<https://www.guardian.co.uk/business/2011/dec/09/uk-isolation-grows-eurozone-treaty>

[3]

<https://dailybail.com/home/pimcos-el-erian-drops-the-f-bomb-french-banks-are-down-to-1.html>

[4]

<https://roarmag.org/2011/12/italy-austerity-eurozone-eu-fiscal-union-crisis/>

[5]

<https://www.ft.com/intl/cms/s/0/874af280-1cde-11e1-a134-00144feabdc0.html#axzz1ffVQ97mQ>

[6]

<https://www.ft.com/cms/s/0/1da18096-1cc1-11e1-8daf-00144feabdc0.html>

[7]

<https://www.ft.com/intl/cms/s/0/396ff020-1ffd-11e1-8662-00144feabdc0.html#axzz1ffVQ97mQ>

[8]

<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/12/2011126102546181929.html>

[9]

<https://roarmag.org/2011/08/europe-in-crisis-part-vi-the-future-of-europe/>

[10]

<https://www.bloomberg.com/news/2011-12-08/eu-banks-must-raise-153b-of-extra-capital-eba.html>

[11]

<https://www.nytimes.com/2011/12/08/business/global/as-europes-bond-market-dries-up-traders-fear-for-jobs.html>

[12]

<https://www.bloomberg.com/news/2011-12-08/eu-banks-must-raise->

153b-of-extra-capital-eba.html

[13]

<https://www.ft.com/intl/cms/s/0/8de33032-21b9-11e1-8b93-00144feabdc0.html>

[14]

<https://www.spiegel.de/international/business/0,1518,801827,00.html#ref=nlint>

[15]

<https://dealbook.nytimes.com/2011/12/07/european-banks-shuffle-bonds-to-bolster-capital/>

[16]

<https://www.nytimes.com/2011/12/10/business/global/european-leaders-agree-on-fiscal-treaty.html>

[17]

<https://roarmag.org/2011/11/from-the-spiritual-crisis-of-humanity-to-the-endless-struggle/>

[18]

<https://www.reuters.com/article/2011/12/07/us-eurozone-cenbanks-contingency-idUSTRE7B60P220111207>

[19]

<https://www.time.com/time/nation/article/0,8599,2101802,00.html#ixzz1fxmsdrf0>

[20]

<https://roarmag.org/2011/06/bbc-plummer-greece-argentina-crisis-krugman/>

[21]

<https://www.un.org/esa/socdev/egms/docs/2009/cooperatives/Creatr.pdf>

Ο Jerome E. Roos είναι συγγραφέας, ακτιβιστής, ιδρυτής του ROAR Magazine. Γραμματέας του Spearhead Action Group, ερευνητής PhD πάνω στην ευρωπαϊκή κρίση χρέους στο European Univ. Institute.

Πηγή: Roarmag.org

Η κρίση του τύπου και η δυνατότητα εξόδου

Επιμέλεια: Κ. Ζαχαριουδάκη, Σ. Τζουανόπουλος

Η “Βαβυλωνία” στις 12 Ιουλίου, διοργάνωσε ανοιχτή συζήτηση στο Nosotros στα Εξάρχεια, με θέμα την κρίση του τύπου και τη δυνατότητα επιβίωσης του έντυπου λόγου. Στη συζήτηση συμμετείχαν και παρακολούθησαν εκατό περίπου άτομα. Εισηγητές ήταν ο Γιώργος Σταματόπουλος (Ελευθεροτυπία), ο Νίκος Ξυδάκης (Καθημερινή) και ο Στέλιος Ελληνιάδης (εφημερίδα Δρόμος). Τη συζήτηση άνοιξε ο Νίκος Ιωάννου από τη “Βαβυλωνία” λέγοντας:

«Αν με ρωτούσατε, αν γνωρίζω τι είναι αυτό που λένε «κρίση του τύπου», θα απαντούσα: «Ναι!». Έχουν κλείσει αρκετές εφημερίδες και περιοδικά το τελευταίο διάστημα. Πολλοί άνθρωποι έχουν βρεθεί στο δρόμο. Συναντάμε απολυμένους στις διαδηλώσεις και τις συγκεντρώσεις. Δημοσιογράφους πολλούς αλλά και άλλους που έτρωγαν ένα κομμάτι ψωμί. Αυτό όμως δεν είναι η ίδια η κρίση του τύπου. Ίσως είναι το αποτέλεσμα αυτής της κρίσης. Τεράστια εκδοτικά συγκροτήματα όπως του Λαμπράκη, του Τεγόπουλου, του Μπόμπολα, αλλά και μικρότερα, εδώ και δεκαετίες συντηρούνταν, εκμεταλλευόμενα το κύρος και την ισχύ που αποκτούσαν διαρκώς όσο το πολιτικό σύστημα στεκόταν γερά στα πόδια του. Ασκούσαν εξουσία και καρπώνονταν μερίδιο απ’ την οικονομική πίτα. Είτε επρόκειτο για διαφήμιση (κρατική ή ιδιωτική) είτε για επιχορήγηση (φανερή ή κρυφή). Αυτή η άσκηση εξουσίας διανύει περίοδο φθοράς με οδυνηρά αποτελέσματα για τους εργαζόμενους σ’ αυτόν τον κλάδο. Από τις μεγάλες αλλαγές που ζούμε, δεν νομίζω πως μπορεί να εξαιρεθεί κάποιος. Η αμφισβήτηση του κύρους και της ισχύος των πολιτικών εξουσιών διατυπώνεται από το σύγχρονο άτομο και μεταδίδεται σε ό,τι σχετίζεται με αυτές. Ένα άτομο που πλέον αντιλαμβάνεται αλλιώς την πληροφορία. Δεν

Ξέρω πώς ακριβώς, άλλωστε μιλάμε για κάτι που συμβαίνει τώρα, αλλά μπορούμε να το συζητήσουμε. Τέλος πάντων, γεννιέται ένας άνθρωπος που δεν αναγνωρίζει ως ήχο πληροφορίας και γνώσης το «χρστο χρτσς» του χαρτιού. Πολύ δε πιο σοβαρό, αν δεν αναγνωρίζει το περιεχόμενο ως τέτοιο. Υπάρχει επιθυμία (για ανάγκη δεν συζητώ, θα γυρίσουμε στο παρελθόν) για επιβίωση του έντυπου λόγου; Εγώ λέω ότι όση σχέση έχει η αγάπη κι ο έρωτας με τη ζωή μας τόση σχέση έχει και το έντυπο με τη γνώση και την πληροφορία. Στην εποχή των μεγάλων αλλαγών τίποτα δεν συμβαίνει μόνο του.»

Ο σφιχτός εναγκαλισμός της τέταρτης εξουσίας, του Τύπου όπως τον γνωρίσαμε στην Ελλάδα, με το κυρίαρχο πολιτικό σύστημα, τη λογική του κέρδους, αλλά και η βαθμιαία αυτονόμησή της από την κοινωνία σε συνδυασμό με την αποποίηση του απαραίτητου για τη δημοκρατία ελεγκτικού της ρόλου, οδήγησαν στην απαξίωσή της από τους πολίτες. Πώς συνδέεται όμως η κρίση του έντυπου λόγου με την κρίση του πολιτικού συστήματος; Και τι προοπτικές υπάρχουν ώστε ο Τύπος σε κάθε του μορφή πλέον (έντυπος, ηλεκτρονικός) να αφουγκραστεί την κοινωνική δυναμική και να υπηρετήσει το δημόσιο, συλλογικό συμφέρον, να αποτυπώσει δηλ. τις κοινωνικές αναζητήσεις σε ένα ριζοσπαστικό πλαίσιο ελευθερίας και όχι εξάρτησης; Ήταν ορισμένα από τα ερωτήματα που ανιχνεύτηκαν στη δημόσια συζήτηση.

Για τον **Γιώργο Σταματόπουλο** τα αίτια της κρίσης του τύπου εντοπίζονται στην κρίση του ίδιου του πολιτικού συστήματος. «Ο τύπος έντυπος και ηλεκτρονικός ακολούθησε τις επιταγές του επικρατήσαντος πολιτικού συστήματος, του καπιταλισμού, και κατ' επέκταση ακολουθεί την πτώση του». Ακόμα κι εκείνα τα χαρακτηριστικά που τον συγκρατούσαν από την πτώση, δηλ. η ανεξαρτησία των εφημερίδων, το ρεπορτάζ, η έρευνα, η γνώμη-γνώση, η ανάλυση, χάθηκαν από τότε που ο Τύπος υπηρετεί το κέρδος, την πολιτική εξουσία και τα συμφέροντα των επιχειρηματιών. Όλα τα παραπάνω οδήγησαν στην υποβάθμιση της ποιότητας του περιεχομένου των εντύπων, την προβολή σκανδάλων και μικρο-γεγονότων χωρίς έρευνα και ρεπορτάζ. Αποκορύφωμα η

αποκοπή του Τύπου από την κοινωνία και τα προβλήματά της. Εφόσον λοιπόν οι δημοσιογράφοι, όντας μη ανεξάρτητοι, χειραγωγήθηκαν από τους διεφθαρμένους πολιτικούς, ο έντυπος λόγος μπορεί να επιβιώσει μόνο εάν προσεγγίσει την κοινωνία (μειονότητες, νέοι), ενισχύσει το περιεχόμενό του παραμένοντας κριτικός, αντικειμενικός και τέλος συνεργαστεί με τους ιστότοπους. Καταλήγοντας, έκανε ειδική αναφορά στη σαγήνη και τη δύναμη του λόγου, ο οποίος πρέπει να ταυτιστεί με την κοινωνία και τη δημοκρατία: «Ο Τύπος πρέπει να είναι μπροστάρης στην ανατροπή του υπάρχοντος συστήματος όχι με βίαια μέσα (μη αποκλείοντάς τα), αλλά με την ανάδειξη της κοινωνικής δύναμης και του δημοσίου διαλόγου». Παραλλήλως, τέλος, τους «αγανακτισμένους» των πλατειών με τον «αγανακτισμένο» Τύπο.

Από την πλευρά του, ο **Στέλιος Ελληνιάδης** συνέδεσε τα αίτια της κρίσης του έντυπου λόγου με μια κριτική στην αριστερά. Απέρριψε ως αίτιο της κρίσης του γραπτού τύπου το διαδίκτυο (ηλεκτρονικός τύπος), καθώς το ίντερνετ, είπε, είναι σημαντικό για τη διάδοση της πληροφορίας, ακόμα και για τα κινήματα. Υπάρχει όμως ένας σαφής διαχωρισμός μεταξύ διαδικτύου-εφημερίδων και βιβλίων, μια άλλη επικοινωνιακή σχέση, τόνισε και εξήγησε: Η εφημερίδα ενεργοποιεί περισσότερες αισθήσεις κατά την ανάγνωσή της, ενώ μέσα σ' αυτήν αποτυπώνεται μια συνολική εικόνα για την κοινωνική πραγματικότητα (προσέγγιση καθημερινής ζωής). Αντίθετα, το διαδίκτυο οδηγεί στη μηχανοποίηση του ανθρώπου και είναι δύσκολο μέσα απ' αυτό ο χρήστης να λειτουργήσει συνδυαστικά – λαμβάνει έτσι μόνο ένα μέρος των ειδήσεων. Ο Στ. Ελληνιάδης συμφώνησε με τον Γ. Σταματόπουλο στη θέση πως η πτώση της εφημερίδας και του βιβλίου οφείλεται στην παρακμή του δυτικού μοντέλου (καπιταλισμού), μια κρίση όχι μόνο οικονομική, αλλά και πολιτική, πολιτισμική, κοινωνική, ηθική.

Από τον ελεύθερο ανταγωνισμό, τον φιλελευθερισμό (χαρακτηριστικά του καπιταλιστικού συστήματος), έχουμε περάσει στην απόλυτη συγκεντροποίηση, μέσω εταιρειών οι οποίες

ελέγχουν το σύνολο της πληροφορίας. Το γεγονός αυτό αποτελεί στοιχείο παρακμής, σημείωσε. Πλέον γίνεται προπαγάνδα όχι μόνο υπέρ του συστήματος, αλλά κυρίως για το κέρδος, «χάριν του οποίου τα Μέσα στρέφονται ενάντια του ίδιου του συστήματος υπέρ του οποίου προπαγανδίζουν» (π.χ. Εφημερίδα News of the World).

Δεύτερο στοιχείο παρακμής οι κοινωνικές ανισότητες που δημιουργούνται στις καπιταλιστικές κοινωνίες σε κρίση: «Όταν οι κοινωνίες βρίσκονται σε παρακμή, χωρίς δυναμική ανόδου, είναι φυσικό να μην μπορεί να είναι εργαλείο τους το βιβλίο, η εφημερίδα».

Τρίτο στοιχείο παρακμής για τον Ελληνιάδη η λογοκρισία που υφίστανται πολλοί δημοσιογράφοι, όταν παρεκκλίνουν από τη συγκεκριμένη φόρμουλα του εκάστοτε εργοδότη. Συνέχισε λέγοντας ότι η αριστερά δεν μπορεί να διαχειριστεί την κρίση με αποτελεσματικό τρόπο. Η κοινωνική και όχι η κομματική Αριστερά, παρά τις θυσίες, δεν έχει προτείνει ένα μοντέλο, το οποίο να υιοθετηθεί από την κοινωνία, να την αναθερμάνει ώστε να οδηγηθούμε μέσω κοινωνικών διεργασιών στην ανατροπή του συστήματος, κατέληξε.

Σύμφωνα με τον **Νίκο Ξυδάκη**, η κρίση του έντυπου λόγου είναι κρίση περιεχομένου-φυσιογνωμίας, η οποία αφορά όχι μόνο τις εφημερίδες, αλλά και τα media (π.χ. Alter). Η κρίση, συνέχισε, είναι διεθνής και έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- παγκοσμιοποίηση του ψηφιακού κόσμου,
- κατάρρευση του επιχειρηματικού μοντέλου (κρίση των New York Times),
- μείωση των εσόδων του αναγνωστικού κοινού,
- περιορισμό της ρευστότητας του χρήματος, και
- κάμψη της διαφήμισης.

Για την ελληνική πραγματικότητα σημείωσε ότι η οικονομική και εθνικο-πολιτική κρίση έχουν αντίκτυπο και στον ελληνικό Τύπο. Το ελληνικό μοντέλο του Τύπου, αποτελώντας μια «κόπια» του

ελληνικού καπιταλιστικού συστήματος μετατοπίστηκε από ένα συντηρητικό μόρφωμα σε ένα μόρφωμα πιο ευέλικτο, εκφράζοντας έτσι μια Ελλάδα εξωστρεφή, με ευαισθησία στις πολιτικές ελευθερίες.

Από το λαϊκισμό και την «λαϊφ-σταϊλοποίηση» του Τύπου το '80 περνάμε στη δεκαετία του '90 και του 2000, όταν πλέον οι άνθρωποι των media υποτάσσονται πλήρως στο νέο κοσμοείδωλο του φιλελευθερισμού της παγκοσμιοποίησης, αναγνωρίζοντας μία μόνο ελευθερία, αυτή της αγοράς, τόνισε. Στο πλαίσιο αυτό, στις ΗΠΑ επί Κλίντον μεσουρανούν τα golden boys, ενώ στην Ελλάδα επί Σημίτη ανθεί ο λαϊκισμός και η κλεπτοκρατία (Χρηματιστήριο, Ολυμπιακοί Αγώνες). Σήμερα το πολιτικό φάσμα δεν συνεχεται από ιδέες, αλλά από συμφέροντα, μετατρέποντας το υποκείμενο λαός σε εχθρό.

Άλλο χαρακτηριστικό της κρίσης αποτελεί η συλλογική ενοχοποίηση όλων των κοινωνικών δικαιωμάτων που κατακτήθηκαν μέσα από αγώνες. Από τη μια ενοχοποίηση του λαού γι' αυτά που δόθηκαν, από την άλλη κυριαρχία στοιχείων βιοπολιτικής επιτήρησης εδάφους, λόγου, σώματος με κυρίαρχο στόχο τη μετάβαση από το έθνος-κράτος σε κράτος-προτεκτοράτο. Κατά τον Ξυδάκη όμως, δυνατότητες υπάρχουν, αφού οι άνθρωποι των οποίων η αυτονομία αμφισβητείται μπορούν να δημιουργήσουν εναλλακτικά δίκτυα, μέσω μιας καινούριας συλλογικής διάνοιας. Ένα βήμα θα αποτελούσε η δημιουργία ενός νέου επιχειρηματικού μοντέλου (fair-trade) όπου το κέρδος θα καρπώνεται κατευθείαν ο παραγωγός της είδησης με την ταυτόχρονη εναντίωση στο διαδικτυακό μοντέλο, που εμπορευματοποιεί τους ανθρώπους με το πρόσχημα του «τζάμπα», ενώ στην πραγματικότητα αποτελεί έναν απροστάτευτο δημόσιο χώρο.

Στη ζωντανή συζήτηση που ακολούθησε, υπήρξε γόνιμη ανταλλαγή απόψεων αλλά και αντιπαραθέσεις:

– Δεν υπάρχει κρίση του λόγου γενικά, αλλά κρίση των εταιρικών παραδοσιακών media, κι αυτό επειδή ο λόγος είναι περισσότερος από ποτέ. Οπότε θα πρέπει να αναρωτηθούμε για το ρόλο των

media, για τα προβλήματα του ηλεκτρονικού λόγου, για το αν η κρίση είναι γενικότερη ή αφορά μόνο τα παραδοσιακά media. Στο ίδιο πλαίσιο, άλλος ομιλητής έθεσε το ερώτημα εάν πρόκειται για κρίση των εκδοτικών συγκροτημάτων ή των δημοσιογράφων ή και των δύο μαζί.

– Άλλος ομιλητής συνέδεσε την κρίση του Τύπου με την αδυναμία του βιβλίου να ξεφύγει από το νόημα της λέξης εμπόρευμα τη στιγμή που οι συγγραφείς μέσω του management έχουν ενταχθεί στα πλαίσια μιας παραγωγικής διαδικασίας. Στο πλαίσιο αυτό, η κρίση του Τύπου ισούται με κρίση του περιεχομένου του που εκφράζεται εξαιτίας της αντικοινωνικής συμπεριφοράς του Τύπου (π.χ. υβριστικό άρθρο της Σώτης Τριανταφύλλου απέναντι στις κοινωνικές διεργασίες της πλατείας Συντάγματος). Η βαθιά κρίση του περιεχομένου του τύπου οφείλεται και στην έλλειψη ιστορικής γνώσης, αλλά και στην έλλειψη παιδείας, ως προς την έννοια του δημόσιου χώρου. Για το πρώτο διαπιστώνεται εμπειρικά ότι αν διαρραγούν οι όροι του κοινωνικού συμβολαίου, αναπόφευκτη συνέπεια είναι η σύγκρουση του λαού με την εξουσία, ενώ ο δημόσιος χώρος αντιμετωπίζεται περισσότερο ως κρατική οντότητα παρά ως χώρος δημοσίου διαλόγου. Ο ίδιος θεώρησε ότι η έννοια της λέξης του δημοσιογράφου και η ταυτότητά του πρέπει να αναδιαταχτούν, ενώ η συνισταμένη όλων των διεξόδων από την κρίση, θα είναι μόνο πολιτική. Ο έντυπος λόγος και κατ' επέκταση ο Τύπος, θα πρέπει να μπει στη διαδικασία της ρήξης μακριά από ιδεολογίες και κομματικές εκπροσωπήσεις, θα πρέπει να προσεγγίσει την κοινωνία μέσα από διαδικασίες διεκδίκησης του δημόσιου χώρου, διεύρυνσης του δημόσιου διαλόγου, ακούγοντας και εκφράζοντας τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες, κατέληξε.

Αντιπαραθέσεις υπήρξαν και όταν η συζήτηση αντιμετώπισε το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας και το μέλλον του ιστορικού παραδείγματος των κολοσσών των ΜΜΕ. Έτσι, έντονη κριτική ασκήθηκε στον Γιώργο Σταματόπουλο, ο οποίος, μιλώντας για «κλέφτες κολοσσούς του τζάμπα που κλέβουν το λόγο των ανθρώπων», πρότεινε το να πληρώνει ο χρήστης των υπηρεσιών

αναζήτησης αντίτιμο όταν «googlάρει» το όνομα του εκάστοτε συντάκτη, ο οποίος στη συνέχεια θα πληρώνεται από τις εταιρίες! Ο αντίλογος στην παραπάνω πρόταση είχε να κάνει με την απελευθέρωση της πληροφορίας που έχει συντελεστεί, και σήμερα η ευρωπαϊκή και αμερικανική νομοθεσία προσπαθεί να χειραγωγήσει, αλλά και στους παραλογισμούς που οδηγεί το ιδεολόγημα της πνευματικής ιδιοκτησίας (βλ. και άρθρο Αντώνη Μπρούμα, «*Τα Τρολ της Διανοητικής Ιδιοκτησίας*, στο ίδιο τεύχος). Επίσης, εντύπωση προκάλεσαν αποστροφές του λόγου του Νίκου Ξυδάκη, ο οποίος, πέραν της σύμπνοιας στο ζήτημα των πνευματικών δικαιωμάτων με το Σταματόπουλο, υπερασπίστηκε και το έργο των μεγαλοεκδοτών στη Μεταπολίτευση, λέγοντας πως «ταΐζουν πολύ κόσμο οι οργανισμοί τους», και πως «όλη η πολιτιστική παραγωγή του τόπου στηρίζεται από αυτούς». Το σίγουρο συμπέρασμα είναι πως, και στο πεδίο του Τύπου, «ζούμε την εποχή των Τεράτων», και πως «το Νέο αναδύεται εκτός και ενάντια στο κάθε παραδοσιακό».

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 3

Ομιλία του Robin Hahnel B-FEST 2

“Κρίση: Διέξοδος ή ανατροπή;”

Ομιλητές: Robin Hahnel και Κώστας Χαριτάκης

[vimeo id="31279320"]

Ομιλία του Michael Hardt και του Φώτη Τερζάκη B-FEST 2

Στίς 29 Μαΐου, στο πλαίσιο του πολιτικού προγράμματος του φεστιβάλ της εφημερίδας *Βαβυλωνία*, διεξήχθη η συζήτηση “Αυτοκρατορία και παγκόσμιος εμφύλιος πόλεμος”, βασισμένη πάνω στις ιδέες του βιβλίου *Αυτοκρατορία* των Antonio Negri και Michael Hardt.

Ομιλητές στη συζήτηση ήταν ο ένας εκ των δύο συγγραφέων, **Michael Hardt**, καλεσμένος του b-fest, ο **Φώτης Τερζάκης** και ο **Harry Halpin**.

Εισηγητές για τη Βαβυλωνία: **Νίκος Κατσιαούνης & Σπύρος Τζουανόπουλος**

Μέρος 1ο:

Μέρος 2ο:

[vimeo id="25426372"]

[vimeo id="12438563"]